

**Sekajätteen jätteenkuljetusjärjestelmän
muutoksen
yritysvaikutusten arviointi Ylä-Savon
jätehuoltoyrityksille**

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Jätehuoltoyritysten kyselyn yhteenveto	3
3	Yritysvaikutusten arviointi.....	10

LIITE 1 Eri tahojen haastattelut (2 s)

LIITE 2 Kysely jätehuoltoyrityksille (3 s)

LIITE 3 Yritysvaikutusten arviointi (8 s)

Ympäristökonsultointi EcoChange Oy

Y-tunnus: 2187037-1

www.ecochange.fi

1 Johdanto

Ylä-Savon seutukunta sijaitsee Pohjois-Savon maakunnassa, siihen kuuluu seitsemän kuntaa: Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Alueen jätehuoltoviranomaisena toimii Ylä-Savon jätehuoltolautakunta, joka hoitaa viranomaistehtävät ja jätehuollon kehittämis- ja seurantatehtävät. Kunnallisena jätehuoltoyhtiönä toimii Ylä-Savon Jätehuolto Oy, joka tarjoaa jätehuoltopalveluita osakaskuntien asukkaille, yhteisöille ja yrityksille. Palveluverkostoon kuuluu kotitalouksien käyttöön tarkoitettut ekopisteet, Ylä-Savon jätekeskus, jäteasemat Lapinlahdella, Kiuruvedellä, Pielavedellä, Sonkajärvellä, Varpaisjärvellä ja Vieremällä sekä jätehuollon neuvonta. Ylä-Savon jätehuolto Oy:llä ei ole jätteenkuljetuspalveluja.

Ylä-Savon alueella on tällä hetkellä käytössä kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus pakkausjätteiden osalta, mistä siirrytään lakiperusteisesti 2023 heinäkuussa kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Biojätteiden kuljetusten osalta sen sijaan on käytössä kaksoisjärjestelmä, josta poistutaan lakiperusteisesti kokonaisuudessaan kunnan järjestämään palveluun siirtymäsäännöksen myötä vuoden 2024 aikana. Ylä-Savossa on sekajätteiden keräyksessä tällä hetkellä kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus. Jätehuoltolautakunta esittää mahdollisesti sekajätteiden kuljetukset järjestettäväksi kunnan järjestämänä palveluna vuoden 2026 alusta alkaen.

Tehtävänä oli laatia puolueeton yritysvaikutusten arviointi, jossa paikallisten jätteenkuljetusyritysten toimintaedellytykset selvitetään jätteenkuljetusjärjestelmän mahdollisesti muuttuessa. Osana yritysvaikutusten arviointia tehtiin yritys-kysely sekä analysoitiin kyselyn tulokset. Kyselyn tavoitteena oli kerätä jätteenkuljetusyritysten näkemyksiä mahdollisen jätteenkuljetusjärjestelmän muutoksen vaikutuksista yritysten toimintaan. Kysely suunnattiin Ylä-Savon alueen jätteenkuljetusyrityksille.

Yritysvaikutusten arviointia laatiessa tuli tehdä yhteistyötä alueen yrittäjähdistysten ja Iisalmen kaupungin elinkeinojohtajan kanssa. Heidän molempien kanssa käytiin keskustelut ja saatiin kommentteja kyselyyn. Lisäksi saatiin kommentteja Ylä-Savon jätehuoltolautakunnan jätehuoltopäälliköltä sekä Ylä-Savon Jätehuolto Oy:n toimitusjohtajalta. Näiden haastattelujen yhteenvedot ovat liitteessä 1.

2 Jätehuoltoyritysten kyselyn yhteenveto

Ylä-Savon jätehuoltoyrityksille tehtiin kysely marraskuun puolivälissä vuonna 2022. Kyselysaatteineen (liite 2) lähetettiin sähköpostitse ja kaikkiin yrityksiin oltiin puhelimitse yhteydessä ainakin kahteen kertaan. Yritykset saivat vastata sähköpostilla tai puhelinhaastatteluna. Ylä-Savon jätehuoltolautakunta sai kaikki alkuperäiset vastaukset ja aineistot. Ohessa on vastausten yhteenveto, josta ei ilmene, kuka on vastannut mitään.

1. Jätehuoltoyrityksiä alueella on yhteensä 7:

* *

2. Henkilöstön määrä paikallisesti on:

2 – 20/ yritys, yhteensä 40 tai yli

3. Liikevaihto ja voitto vuonna 2021 paikallisesti:

Osalla yrityksistä nämä olivat liikesalaisuuksia. Annetut luvut olivat yhteensä noin 3,2 miljoonaa euroa liikevaihtona ja 0,2 miljoonaa euroa voittona. Kaikkien yritysten liikevaihto yhteensä arviolta n. 6-7 miljoonaa euroa tai yli ja voitto n. 0,5 miljoonaa euroa tai yli.

4. Jätehuoltoon liittyvä kalusto, sen ikä ja määrä:

Osalle yrityksistä tämä oli liikesalaisuus. Autoja oli uudempia ja vanhempia ja ainakin neljällä yrityksellä oli osa autoista Euro 6-luokkaa. On pakkaavia jätteautoja, vaihtolava-autoja ja imuautoja.

5. Onko kalustossa huomioitu päästöluokkia ja muita ympäristöasioita, esimerkiksi fossiilittomia polttoaineita? Olisiko ympäristöasioita tai muita kalustovaatimuksia mahdollista huomioida tulevissa kilpailutuksissa? Onko teillä suunnitelmia uudistaa kalustoanne?

Euro 6 luokan autoja oli monilla, mutta myös Euro 5 ja Euro 4 päästöluokan moottoreita. Biokaasu kiinnostaisi, mutta biokaasunjakeluverkosto on tulossa vasta muutaman vuoden päästä. Myös sähkö- ja vetyautot ovat mahdollisia tulevaisuudessa. Monet uudistavat kalustoa aina tarpeen tullen ja ottavat ympäristöasioita siinä huomioon. Kalustovaatimus olisi hyvä huomioida kilpailutuksissa, totesi eräs. Kalustoa uudistetaan, jos se on taloudellisesti järkevää ja kalustolle on töitä.

6. Jos voittaisitte tai häviäisitte kilpailutuksessa, voisitteko ostaa tai myydä tarvittaessa kalustoa muilta/muille jätehuoltoyrityksiltä/ille?

Neljä yritystä olisi tähän ehkä valmis. Eräs yritys totesi, että voisivat ostaa muilta yrittäjiltä, jos heillä olisi sopivaa. Heidän oma kalusto on suurimmalta osin liian vanhaa myyntiä ajatellen. Eräällä yrityksellä oli leasing auto, ehkä sen voisi siirtää, mutta ei olisi tarvetta uudelle kalustolle. Eräs yritys ei osta muiden kalustoa eikä myy muille.

7. Onko teillä omia jätteen vastaanottoaikoja, missä ja mitä?

Neljällä yrityksellä ei ole omia vastaanottoaikoja, kolmella on.

8. Miten asiakkaanne jakautuvat; asukkaat, kuntien kiinteistöt ja yritykset/muut organisaatiot (kuinka paljon mitään lukumäärinä, jätetonneina, liikevaihtona, alueena ja prosentteina)?

Viidelle yritykselle tämä oli liikesalaisuus. Pari vastasi hieman tarkemmin. Asukkaiden jätehuollon osuus on suurin todennäköisesti kaikilla jätehuoltoyrityksillä, kenties noin puolet tai enemmän liikevaihdosta.

9. Mitä kaikkea toimintaa teillä on Ylä-Savossa?

Kaikilla jätehuoltoyrityksillä on eri jätejakeiden, kuten sekajäte, biojäte ja pakkausjätteet kuljetusta vastaanottoapaikoille, pääosin yleensä yhdessä kunnassa, mutta myös mm. naapurikuntien raja-alueilla. Lisäksi saattoi olla lokakaivojen tyhjennystä, vaihtolava-kuljetuksia, erilaisia yritysjetten kuljetuksia ja käsittelyä, jäteasematoimintaa, jäteastioiden myyntiä ym.

10. Kuinka suuri osa toimintanne liikevaihdosta on kilpailutettavien sekajätten liikevaihto prosentteina (eli asuin- ja kunnan kiinteistöjen jätehuollon osuus kaikesta toiminnastanne paikallisesti)?

Kolmelle tämä oli liikesalaisuus, mutta muut vastasivat, että 55 – 90%.

11. Mikäli siirrytään kunnan kilpailuttamaan sekajätten kuljetukseen, niin aiotteko osallistua tulevaan kilpailutukseen siitä omassa kunnassanne ja muissa Ylä-Savon kunnissa?

Kaksi vastasi, että ei ehkä osallistuisi, yksi ei osannut sanoa. Neljä vastasi, että osallistuisi ja kaksi näistä ainakin omassa kunnassaan.

12. Mitä teette, jos sekajätten kuljetukset asukkailta ja kunnan kiinteistöistä loppuvat yritykseltänne tai niitä tulee lisää mahdollisen kilpailutuksen myötä? Voisitteko tehdä esimerkiksi yhteistyötä muiden alan yritysten kanssa, fuusioitua, tehdä kuljetuksia muilta seuduilta tai jotain muuta, mitä? Olisitteko valmis kehittämään ja tehostamaan toimintaanne?

Viisi yritystä arveli, että jos asukkaiden sekajätten kuljetus loppuisi, niin ehkä koko yritystoiminta pitäisi lopettaa ja kenties myydä loput toiminnot. Myös työntekijöitä jouduttaisiin kenties irtisanomaan. Yhteistyötä on tehty tähänkin asti, joten se voisi olla mahdollista monien mielestä, mutta miten, se riippuu myös yhteistyökumppaneista ja minkälaisen sopimuksen saisi tehtyä. Eräs vastasi, että todennäköisesti ei kuitenkaan liiketaloudellisesti onnistu.

Eräs yritys olisi valmis kehittämään ja tehostamaan toimintaansa. Toinen yritys totesi, että jos asiakkaita tulee lisää, palkkaamme lisää työvoimaa sekä investoimme kalustoon tarpeen mukaan. Eräs yritys siirtäisi toimintoja kenties enemmän muille paikkakunnille tarvittaessa.

13. Onko teillä jotain kilpailuetua (mikä?), jota voisitte hyödyntää mahdollisessa kilpailutuksessa? Toivoisitteko jotain laatuksiteeriä kilpailutukseen, mitä? Tai onko teillä jotain muuta toivetta mahdolliseen kilpailukseen liittyen?

Joillakin yrityksillä oli kymmenien vuosien kokemus alalla yrittämisestä. Heidän palvelunsa on laadukasta, heidät on helposti saavutettavissa, he hoitavat tilatut työt sovitusti aikataulun mukaan, laskuttavat virheettömästi ja säännöllisesti He ovat paikallisia yrityksiä, jotka työllistävät itsensä lisäksi myös ulkopuolisia.

Paikallistuntemus voisi olla kriteerinä, ulkopuolisen toimijan voisi olla vaikeaa toimia täällä sivukylillä. Laatu esim. asiakaspalvelussa, on vastattu asiakkaiden yllättäviin tarpeisiin nopeasti, esim. jos on tullut suurempi jätemäärä välillä.

Pienenä toimijana kilpailuetunamme on ollut asiakaslähtöinen palvelu, jossa venytään tarvittaessa virka-ajan ulkopuolelle niin asiakaspalvelun aukiolon, kuin työn suoritusajan kohdan suhteen. Kilpailutuksessa määrääväksi tekijäksi tulee hinta, jonka suuret toimijat laskevat ensimmäiselle kilpailutuskierrökselle niin matalaksi, ettei siitä jää mitään viivan alle. Seuraavaan kilpailutukseen, on luultavasti vähemmän osallistujia. Toiveemme mahdolliseen kilpailutukseen on, että urakkaan pääsee tarjoamaan Euro 5 luokan kalustolla. (Euro 6 usein vaatimuksena ja Euro 7 tulossa.)

Laatu-, ympäristö-, ja työturvallisuusjärjestelmien mukaan ottaminen mahdollisiin kilpailutuksiin olisi oleellinen asia, jolla varmistetaan toiminnan laatu, ympäristönsuojelu ja työntekijöiden työturvallisuus. Valitettavasti laatu-, ympäristö- ja työturvallisuusnäkökohtia ei aiemmin ole pidetty oleellisina näkökohtina kunnallisissa kilpailutuksissa. Vain hinta on ratkaissut. Kunnalliset jäteyhtiöt eivät myöskään seuraa työehtosopimusten noudattamista. On tullut esiin tapauksia, joissa kuljettajille ei makseta tes:in mukaista palkkaa, tes:in mukaisia palkanlisiä eikä kuljettajilla aina ole käytössä asianmukaisia sosiaalililoja, työturvallisuusvälineitä tai työvaatteita. Nämä tapaukset perustuvat kunnallisissa urakoissa työskennelleiden työntekijöiden haastatteluihin.

Kilpailuetu on tällä hetkellä palvelu, esim. asukkaiden huolien kuuntelu kierrätysasioissa. Tämähän poistuu taatusti, kun kilpailutuksissa kaikki toiminta vedetään äärimmäisen tiukalle. Kilpailutukset pitää olla paloitetu riittävän pieniin osiin. Todennäköisesti sittenkään ei ole menestymisen mahdollisuuksia suuria toimijoita vastaan. Mikäli siirrytään kunnalliseen jätehuoltoon se tappaa kaikki pienet yritykset. Suurilla yrityksillä on mahdollista tehdä heille pienillä alueilla töitä myös tappiolla, ainakin hetkellisesti.

Ei ole varsinaista kilpailuetua. Laatuksiteereinä voisi olla kalusto. Toive on, että paikallisuus olisi etuna.

14. Näkemyksenne kuljetusjärjestelmän mahdollisen muutoksen vaikutuksista alueelliseen jätehuollon toimivuuteen ja kehittämiseen?

Paikalliset pk-yritykset tulevat lopettamaan toimintansa, jos he häviävät kilpailutuksen. Autoja ei voi seisottaa pihalla seuraavaan tarjouten jättöön. Pelkillä yritysjätekuljetuksilla ei elä yksikään yritys tällä alueella. Yksityiset yritykset ovat kehittäneet lajittelua paljon ennen kuin niitä on kirjattu Ylä-Savon yhteisiin jätehuoltomääräyksiin. Asiakaspalvelu huonontuu. Pakkausjätteiden osalta asiakaspalvelu siirtyy Kuopioon, miten kähän käy sekajätteen kanssa? Meillä asiakaspalvelu toimii 24/7. Ajoreitit on optimoitu niin, että ajoa tulee mahdollisimman vähän. Alueellisen jätehuollon toimivuus ja sen kehittäminen tulevat ottamaan huomattavasti takapakkia, jos kuljetukset kunnallistetaan.

Uskoo, että tulisi ongelmia, jos ei olisi paikallinen toimija, lisäpalvelut jäisivät pois. Jos paikalliset toimijat häviäisivät, tulisi vaikutuksia työllisyyteen ja yrittämiseen, yrityksiä

kaatuisi. Kilpailussa hinnat pyritään saamaan alas, jolloin pk-yrityksellä ei ole mahdollisuutta voittaa. Vaikutuksia myös siihen, miten paikalliset yritykset saavat järjestettyä jätehuollon, kun nyt ovat tehneet sen esim. puhelintilauksena. Jättemäärät vaihtelevat yrityksillä.

Asiakastyytyväisyys ja palvelun taso tulevat laskemaan, jos kuljetusjärjestelmä muuttuu.

Kunnallistaminen tulee tuhoamaan valtaosan Ylä-Savon yksityisestä jätehuollon yritystoiminnasta. Tuleeko kyseessä olemaan konkurssseja, yritystoiminnan alasajoja vai muita negatiivisia vaihtoehtoja, on sivuseikka. Osalla jätehuoltoyrityksistä ei todennäköisesti tule enää olemaan liiketaloudellisia edellytyksiä jatkaa toimintaansa, kun asiakkaat häviävät ja alueella ei ole niin paljon yritystoimintaa, että jokaiselle yritykselle riittäisi asiakkaita. Yrityksellä on mahdollisesti resursseja jatkaa toimintaa yritystoiminnan kierrätysliiketoiminnan parissa, mutta toimintaa on tällöin sopeutettava. Tämä tarkoittaa mahdollisia irtisanomisia, lomautuksia ja muita järjestelyjä.

Yleensä kehitys pysähtyy, kun kilpailu loppuu, tämän jälkeen alkaa vain suunnittelu sille, miten toiminta saadaan kannattavaksi tai entistä tuottavammaksi.

Toimivuuden kannalta ei ainakaan parane, koska yrityksiä ei voi ottaa samaan kuormaan. Tällä hetkellä yritysten jätteet otetaan samaan kuormaan, joten ei tule ns. ylimääräistä ajoa.

15. Muita kommentteja asiaan liittyen?

Aikaisemmissa kuljetushankintojen kilpailutuksissa ainoastaan autoille on annettu tarkat kriteerit (euro 6 -moottorit on vaadittu) muista laatuasioista ei ole välitetty – halvin hinta ratkaisee. Näin tulee todennäköisesti tapahtumaan myös tulevissa urakkakilpailutuksissa. Jätteenkuljetusjärjestelmän muutos aiheuttaa ensimmäisen kilpailutuksen jälkeen 3-4 yrityksen lopettamisen ja kun toisen kerran kilpailutetaan, on jäljellä enää yksi tai kaksi ylä-savolaista yritystä. Siirtymäaika vuoteen 2026 on aivan liian lyhyt. Siinä ajassa ei ehdi kalustohankintoja kuolettaa. (Pitäisi olla vähintään 6 v, vuoteen 2028. Sitten voi päättää investoiko uusiin autoihin vai ei. Jäteauto maksaa n. 200 000 €.)

”Uuden jätelain (19.7.2021) mukaan kunnan on järjestettävä mm. asuin-, hallinto- ja palvelukiinteistöjen jätehuolto, poikkeus tästä on 37 §. Pykälän mukaan voidaan jatkaa kiinteistön haltijan järjestämää jätehuoltoa sekajätteen sekä sako- ja umpikaivojätteen osalta, mikäli tietyt edellytykset täyttyvät. 35§ 2. mom: Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan. Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle; Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan. Kunnan on kiinteistöittäisten jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitelllessaan tehtävä markkinakartoitus (36 §).

Selvitysten mukaan (mm. KESTO-hanke 2021, LCA Consulting Oy) nämä em. ehdot eivät ole toteutuneet alueella.” Em. on Ylä-Savon jätehuoltoasiantuntijan väite. Kaikki kolme yllä mainittua edellytystä täyttyvät. Kuljetusyrittäjät ovat joka vuosi raportoineet jätehuoltolautakunnalle toteutuneet tyhjennykset, astiakoot, tyhjennysvälit, raportointivuonna jätehuoltoon liittyneet ja lopettaneet asiakkaat. Tämän lisäksi kokonaisjättemäärät ja mihin ne on ajettu. Näiden tietojen perusteella viranomaisen pystyy valvomaan jätehuoltoa. Kesto-hankkeessa viitattiin päästöihin, oli tutkittu, että päästöt vähenevät, jos jäteajot kilpailutetaan. Tämähän ei pidä paikkaansa, kun kaksilokero-pakkaajia ei voi käyttää kunnallisessa ajossa. Se lisää ajoa ja jo vuonna 2026 ja luultavasti aikaisemminkin Ylä-Savossa on liikennebiokaasua tarjolla. Tämä tarkoittaa sitä, että jäteautot muuttuvat kaasulla kulkeviksi vähäpäästöisemmiksi heti, kun kaasua on saatavilla. Kiuruvedellä nestemäisen biokaasun tuotantolaitos aloittaa vuonna 2026. Jos katsotaan pidemmälle tulevaisuuteen, niin jäteautojen päästöt tulevat nollautumaan, kun vetymootorit tulevat. Lisäksi hankkeen selvityksessä väitettiin kuluttajahintojen olevan alhaisemmat kuin sopimusperusteisessa. Näin ei kuitenkaan ole kaikilla niillä alueilla, joilla kuljetusjärjestelmää on vaihdettu. Kesto-hankkeen tekemä selvitys on puolueellinen ja se on tehty yhteistyössä Ylä-Savon Jätehuolto Oy:n kanssa, joka on jäävi käsittelemään kuljetusjärjestelmää, koska se hyötyy kuljetusjärjestelmän kunnallistamisesta. Miksi vaihtaa toimiva kuljetusjärjestelmä?

Kaikilla yrityksillä ei ole työnantajamaksut kunnossa. Kunnista n. 50 %:lla on vielä sopimusperusteinen järjestelmä käytössä.

Heillä on ollut yritys jo -50 luvulta ja pitkä kokemus alalta, itselläkin yli 30 vuotta. Kierrätysaste ei muutu kuljetusjärjestelmää muuttamalla, eikä päästöt ole suurempia sopimusperusteisessa. Keräysreitit on suunniteltu tarkkaan, niin ettei hukka-ajoa tulisi. Jos kunnallisessa järjestelmässä kilpailutetaan jokainen jätelaji erikseen, ei monilokeroautoja voi käyttää enää. Jätehuoltolautakunnalle on toimitettu aina kaikki pyydyt tiedot. Mikäli siirrytään kilpailuttamiseen, niin monen pk-yrityksen toiminta loppuu seudulla.

Nykyinen kiinteistön haltijan järjestämä jätehuolto noudattaa jätelain vaatimuksia, eikä järjestelmää tule muuttaa. Kesto -hankkeen tuloksia ei tule missään nimessä käyttää päätöksenteon perusteena, koska tutkimus on tehty väärin lähtötiedoin eivätkä tulokset vastaa millään tavalla todellisuutta. Yritys on paikallinen toimija, jonka työntekijät asuvat seudulla ja heidän verotulot jäävät alueen kuntiin. Valtaosa hankinnoista tehdään paikallisilta yrityksiltä, joka osaltaan tukee alueen yritystoimintaa. Mahdollisen kunnallistamisen vaikutuksena alueen kunnat tulevat menettämään verotuloja, jonka lisäksi alueen yritykset tulevat menettämään liikevaihtoa ostojen vähentymisen ja ostojen keskittymisen kautta.

Nykyinen järjestelmä erittäin toimiva ja reilu myös asiakkaita kohtaan. Kun toiminta siirtyy kunnallisten päättäjien "harteille", siitä tulee ikään kuin piilovero, jota voidaan esim. lautakuntien päätöksillä nostaa rajattomasti (vrt. kiinteistövero, johon ei liity edes mitään palvelua). Lisäksi varmaa on se, että sekä yritysten määrä, että palvelutaso laskee koska kilpailutus vie aina "mehut" palvelevasta toiminnasta. Tämä taas tarkoittaa sitä, että

lukumääräisesti suurin osa alueella toimivista yrityksistä lopettaa=on pakotettu lopettamaan toimintansa. Mitä tämä taas tarkoittaa on suoraan työttömyyttä, yhteisöverojen määrä kutistumista, arvonlisäverokertymän pienenemistä jne.

Toivon, että nykyinen jätteenkeruumalli jatkuu Ylä-Savossa tulevaisuudessakin.

11.5 Oletteko osallistuneet kunnallisen jäteyhtiön järjestämään kilpailutukseen jossain vaiheessa?

Jos kyllä, millaiseksi koitte kilpailutuksen ja mitä parannettavaa siinä olisi?

Vuonna 2004 osallistuimme biojättekuljetusten kilpailutukseen. Halvimmalla tarjonnut voitti tarjouskilpailun. Mitään muuta kriteeriä ei ollut. Eikä tule olemaan nytkään, jos Ylä-Savon Jätehuolto Oy pääsee kilpailuttamaan. Tulevat vaatimaan uudet autot ja halvin hinta ratkaisee.

Kyllä, paikallisuus pitäisi ottaa huomioon, täällä on pieniä yrityksiä. Kilpailutusalueiden tulisi olla kohtuullisia, eikä koko Ylä-Savon alue, kuten pakkausjätteissä. Olisi pitänyt kilpailuttaa kunnittain, ettei toiselta laidalta, 150 km päästä tarvitsisi ajaa. Pakkausjätteet voittanut yritys ei ole vain paikallisyritys. Paikallisilla yrityksillä olisi ollut kalusto pakkausjätteiden hoitamiseksi, mutta nyt voittanut joutuu hankkimaan uuden kaluston. Kilpailutuksessa oli annettu 8 viikon tyhjennysväli, vaikka kartonki ja muovi pitää tyhjentää monin paikoin 2 viikon välein. Jos taas pitäisi lisätä jäteastioita, ei ne useinkaan mahtuisi enää jätehuoneeseen, tai sitten pitäisi ottaa muita astioita ensin ulos, jotta saisi tyhjennettävän pois. Olisi pitänyt selvittää, mikä on nykyinen tyhjennystarve. Voittaneen hinta ei voi olla kannattava ja seuraavalla kierroksella hinta tulee nousemaan.

Kilpailutus oli aika selkeä, mutta kriteereinä vain hinta ja kaluston päästöluokitus. Biojäteurakat olivat liian pieniä, n. 15 000 €, ja silloin ei kannata vielä uusia kalustoa, joka maksaa n. 200 000 €. Vanhempi kalusto pudotti pisteitä.

Kuntayhtiö ei osaa kilpailuttaa, lähtötiedot puutteelliset, jotta reititystä ja laskentaa pystyisi tekemään. Pakkausjätteiden kilpailutuksessa ei annettu tyhjennysvälitietoja kohteista, joten ei ollut tietoa pitääkö esim. Keiteleellä tai Pielavedellä käydä 8 viikon välein vai kerran viikossa ja montako astiaa kulloinkin on tyhjennyksessä.

Kilpailutuksissa olisi paljon parannettavaa. Voisi kirjoittaa vaikka romanin siitä. Pitäisi miettiä, miksi kilpailutusta tehdään, sen hyödyt ja haitat. Yleensä hinta on ainut asia, joka ratkaisee. Palvelutasoa ei huomioida, se heikkenee, miten asiakaspalvelu hoidetaan.

Kyllä, kalusto voisi olla kriteerinä, viimeksi oli vain hinta.

Jos ei, niin miksi ette osallistunut?

Ei vastauksia.

15.5. Näettekö mahdollisessa kilpailutuksessa jotain hyviä tai huonoja puolia?

Jätteenkuljetusjärjestelmän muutos aiheuttaa ensimmäisen kilpailutuksen jälkeen 3-4 pk-yrityksen lopettamisen ja kun toisen kerran kilpailutetaan, on jäljellä enää 1-2 yritystä. En näe mitään hyviä puolia. Miksi vaihtaa toimiva järjestelmä.

Kannattaa sopimusperusteisen järjestelmän jatkamista ja haluaisi vastauksen kysymykseen (purkutilaisuudessa), että miksi muuttaa toimivaa järjestelmää? Hänen mukaansa kaikki jätelain 37 § edellytykset täyttyvät.

Hyvää olisi, että laskutus jäisi jäteyhtiölle. Nyt rahaa jää saamatta, kun jotkut eivät maksa laskuja ja sitten perintäkulutkin voivat jäädä heille. Kuntayhtiölle ne olisivat ulosottokelpoisia. Asiakaspalvelu taas on vienyt heiltä 2 henkilön työpanosta puhelimitse, sähköpostitse, tekstiviestein. Pitäisiköhän kunnan palkata jopa 2 henkilöä/kunta asiakaspalveluun jatkossa? Jos asiakkaille tulee pakotettuja tyhjennysvälejä, he seuraavat. Hän on tehnyt 8 vuotta tätä työtä. Hän ei usko, että juuri muut, kuin eräs yhtiö voisi menestyä sekajätteen kilpailussa.

Ei näe hyviä puolia. Asukkaille astiakohtainen hinta voi laskea hetkellisesti ja kuntayhtiölle voi olla helpompaa seurata jätehuoltoa. Arvelee, että pienet yritykset häviäisivät, niin kuin on käynyt muualla ja isot valtakunnalliset yritykset voittaisivat kilpailutukset. Laatu alkaisi tippumaan. Vaikea laittaa kriteeriksi jotain, joka auttaisi paikallisia yrityksiä, kun ei saa suosia kilpailutuksessa. Jätehuolto pitäisi kilpailuttaa kunta kerrallaan.

Emme näe mitään hyviä puolia kunnalliseen järjestelmään siirtymisessä. (Todennäköisesti tulisi pienten yritysten alasajoja ja konkursseja, kalustolla ei olisi arvoa, menetettäisiin työpaikkoja. Ulkopuolelta voisi tulla toimijoita.)

Hyvää voi olla kilpailuttajalle mahdollisuus hallita isoja alueita. Huonoja on paljon enemmän, esim. tuo palvelutason heikkeneminen.

Pelkona on, että paikallisia yrityksiä häviää ja isot voittavat.

Kilpailussa ratkaisee vain hinta ja kalusto. Paikallisuus voisi olla jotenkin mukana, jos mahdollista. Osallistuisi, jos kunta kilpailuttaisi ja he saisivat hoitaa laskutuksen ja asiakaspalvelun, mutta ei jos jätehuoltoyhtiö kilpailuttaisi. Alueiden pitäisi olla sellaisia, että se on 1 jäteautolle mitoitettu, ne pitäisi miettiä tarkkaan. Ei yleisesti vastusta kilpailuttamista.

3 Yritysvaikutusten arviointi

Sekajätteen mahdollisen kilpailutuksen yritysvaikutuksia on käsitelty liitteessä 3. Sen loppuyhteenvedossa todetaan: Kilpailutuksella on arvioitu olevan 6 positiivista, 12 neutraalia ja 2 negatiivista vaikutusta. Negatiiviset vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, tosin jätehuoltoyritykset voivat kokea nämä toisin. Arvioinnissa on pyritty näkemään erilaisia näkökohtia, yritysten kantoja sekä asukkaiden ja muita näkökulmia. Joillakin asioilla on mahdollisesti sekä merkittävä negatiivinen, että merkittävä positiivinen vaikutus samaan aikaan eri yrityksille, kuten kilpailutuksen mahdolliselle voittajalle ja häviäjälle. Mahdollisessa kilpailutuksessa olisi hyvä pyrkiä siihen, että mahdollisimman moni jäteyrittäjä voisi jatkaa

toimintaansa seudulla, eli että kilpailutettavat alueet olisivat yhden kunnan tai yhden jäteauton mitoituksen kokoisia ja esimerkiksi Iisalmi olisi jaettu useampaan alueeseen. Myös muita kilpailuskriteerejä kuin hintaa on syytä miettiä tarkkaan, kuten vähäpäästöisyyttä. Markkinavuoropuhelua tulisi käydä ennen kilpailutusta yritysten kanssa, ja siinäkin vielä pohtia kilpailutusta, mikä olisi järkevintä ja ottaa yritysten näkemykset huomioon. Vaikka kilpailutukseen ei päädyttäisi, olisi vuoropuhelua hyvä lisätä kunnan ja jätehuoltoyritysten välillä.

LIITE 1 ERI TAHOJEN HAASTATTELUT

lisalmen elinkeinojohtajan ja Savon yrittäjäjärjestön haastattelut

Keskustelin 10.11.2022 lisalmen kaupungin elinkeinojohtajan * * kanssa puhelimitse. Hän kertoi, että Ylä-Savon alueella on noin 3500 yritystä, joista noin 1000 kpl, n. (30-)40 % on lisalmen alueella. Hän kommentoi jätehuoltoyrityksille lähetettäviä kysymyksiä ennen kuin ne lähetettiin heille. Hän kertoi, että joillakin pienillä jätehuoltoyrityksillä on taloudellisia vaikeuksia.

Keskustelin myös Savon yrittäjien asiakkuuspäällikkö * * kanssa 10.11.2022 Teamsissa. Hän oli keskustellut joidenkin jäteyritysten kanssa tätä ennen. Hän edusti myös paikallisia aluejärjestöjä, joita on Ylä-Savossa joka kunnassa omansa eli 7 kappaletta. Hän kommentoi yrityksille lähetettäviä kysymyksiä ja lisäsi jonkun kysymyksen. Hän peräänkuulutti jatkuvaa vuoropuhelua jätehuoltoyritysten ja kunnan jätehuoltotoimijoiden kesken sekä markkinavuoropuhelua ennen kilpailutuksia. Hän arveli, että jätehuollon kilpailutuksissa muutamat yritykset tulevat häviämään seudulta. Yleensä kriteerinä on hänen mukaan vain hinta ja laatukriteereitä on vaikea asettaa. Hän arveli, että palvelu heikkenisi kunnallisessa jätehuollossa. Kuntalaisille jätehuolto ehkä halpenisi, mutta kuntalaiset eivät kuulemma ole juuri valittaneet hinnoista. Hänen mukaansa jätehuollon kilpailuttaminen on toiminnon sosiaalistamista.

Hän kommentoi myös, että KESTO- hankkeessa oli mukana kiinteistöjä, joissa ei ole asutusta. Joillakin jäteyrityksillä on 2 -lokeroautoja, mutta niitä ei voi käyttää enää kunnan ajoissa. Kiuruvedelle on tulossa biokaasulaitos. Puhtaampi Euro 6 moottori on jo monissa jäteautoissa.

Hän ehdotti yhteistä yritysvaikutusten arvioinnin kyselyn vastausten purkutilannetta, johon kutsuttaisiin jätehuoltoyritykset, jätehuoltolautakunta ja alueellisten yrittäjäjärjestöjen puheenjohtajat. Siellä voisi antaa palautetta vielä. Esimerkiksi miksi kilpailutus tehtäisiin, siitä voisi olla avointa keskustelua. Välitin toiveen heti jätehuoltolautakunnalle.

Kyselyt ja yhteydenotot jätehuoltoyrityksille sekä Ylä-Savon Jätehuolto Oy:lle

Soitin kaikille alueen seitsemälle jätehuoltoyritykselle 11.11.2022 ja kerroin lähettäväni kyselyn sähköpostitse vielä samana päivänä ja tarkistin yhteystiedot. Kerroin, että odotan vastauksia viikon kuluessa 18.11.2022 mennessä. Kyselyyn sai vastata sähköpostitse vaikka kysymysten perään. Sanoin, että soitan kaikille vielä perään ja kysyin, milloin olisi hyvä aika soittaa. Muutaman kanssa sovittiin soittoaika. Kyselyn saate oli 1,5 sivua ja kysymyksiä oli 15 kappaletta, yksi sivu.

Soitin 18.11. vielä Ylä-Savon Jätehuolto Oy:n toimitusjohtaja * * ja kysyin, olisiko hänellä ollut vielä lisäkysymyksiä. Hän lisäsi kysymykset 11.5 ja 15.5. Lähetin ne 18.11. yrityksille ja soittaessani heille perään kysyin joitain täydennyksiä ja vastaukset noihin kysymyksiin, jollei niihin oltu vastattu jo sähköpostitse.

Kysyin toimitusjohtajalta, että eikö samaan asukkaiden jätekuorman voisi ottaa myös yritysten jätteitä, kun joku oli vastannut, että niin ei voisi enää tehdä kilpailutuksen jälkeen. Hän vastasi, että kuorman voi ottaa ainakin kivijalkakauppojen ja muiden asuinkiinteistöjen kanssa samoissa kiinteistöissä olevien yritysten jätteitä, sekä jos otetaan kunnan toissijaiselle vastuulle kuuluvia

yriytysten jätettä kuljetettavaksi, silloin kun ei löydy muuta palveluntarjontaa yritysjetuille. Tällaista yritysjetettä kunta saa ottaa korkeintaan 10 % yritysjetteistä hoidettavaksi. Kunnan ja yritysten jätemäärät pitäisi pystyä erittelemään tilastointia varten, niin hän pohti, voitaisiinko ne punnita tai arvioida. Asia jäi hieman avoimeksi.

Jo kilpailutettujen lasi- ja metallikuljetusten arvioitiin olevan noin puolen jätteen verran seudulta sekä kartonki- ja muovipakkausten noin yhden jätteen verran. Keskusteltiin 2 -lokero autoista, voisiko niitä käyttää jatkossa, jos sekajäte kilpailutetaan. Jos suuremmalle puolelle ottaisi sekajätettä ja pienemmälle biojätettä, niin sitten kun sekajätepuoli tulisi täyteen, pitäisi auto käydä tyhjentämässä. Keskusteltiin myös siitä, että kilpailutettavien alueiden tulisi olla riittävän pieniä, kuten yhden kunnan kokoisia tai yleissääntönä yhden jätteen mitoituksen kokoisia. Sekajätteisä lisälmen kaupungin voisi varmaan jakaa useampaan alueeseen, jos se kilpailutetaan.

Soitin jätehuoltoyrityksille perään 18.11. ja 21.11. Yhdeltä yritykseltä tuli vastaukset hieman myöhässä ja kaksi ei ollut ehtinyt vastata. Sain yhdeltä yritykseltä vastaukset puhelinhaastatteluna 22.11. ja toiselta 30.11.

Vastausten esittely

Esittelin vastausten alustavaa yhteenvetoa Teams palaverissa 25.11. Ylä-Savon jätehuoltolautakunnalle power pointilla ja olin lähettänyt myös word yhteenvedon. Toivottiin liikennevalomallia yritysvaikutusarvioinnista Suomen Yrittäjäjärjestön mallin mukaisesti. Sovittiin tulosten esittelytilaisuus 12.1.2023 Teamsin kautta. Sinne tulisi kenties paikalle jätehuoltoyrityksiä, yrittäjähdistysten puheenjohtajia ym. ja osa voisi osallistua Teamsin kautta.

LIITE 2 KYSELY JÄTEHUOLTOYRITYKSILLE

Sekajätteen jätteenkuljetusjärjestelmän muutoksen yritysvaikutusten arviointi Ylä-Savon jätehuoltoyrityksille

Taustaa

- Selvitys koskee yritysvaikutusten arviointia jätteenkuljetusjärjestelmän mahdolliseen muutokseen liittyen, jos sekajätteen (ja pakkaus- ja biojätteiden) kuljetuksessa siirrytään kiinteistön haltijan järjestämästä jätehuollosta kunnan järjestämään jätehuoltoon. Tämä koskee Ylä-Savon jätehuoltolautakunnan aluetta Pohjois-Savossa: Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä.
- Ylä-Savossa asukkaita on noin 51 600 ja alueella toimii seitsemän jätteenkuljetusyritystä. Kuntien palvelukiinteistöjen määrä on noin 270. Yritysten määrä on noin 3500 kpl.
- Ylä-Savon alueella on käytössä kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus pakkausjätteiden osalta, mistä siirrytään 2023 heinäkuussa kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Biojätteiden kuljetusten osalta on käytössä kaksoisjärjestelmä, josta poistutaan kunnan järjestämään palveluun vuoden 2024 aikana. Sekajätteiden keräyksessä on kiinteistönhaltijan järjestämä jätteenkuljetus. Jätehuoltolautakunta saattaa esittää sekajätteiden kuljetukset järjestettäväksi kunnan järjestämänä palveluna vuoden 2026 alusta alkaen. Esitys koskee kuntavastuun alaisia jätteitä, jotka määritellään jätelain 32 §:ssä. Sako- ja umpikaivolietteet rajataan päätöksen ulkopuolelle.
- Kilpailutukset tehdään yleensä noin 5 vuodeksi kerrallaan jaettuna pienehköihin alueisiin. Jätelaki 714/2021, 36 §: ”Tarjouspyynnössä jätteenkuljetuspalvelujen kesto on määriteltävä sekä hankinnat ajoitettava siten, että kaiken kokoisilla yrityksillä on mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuihin. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi.” Kilpailutuksessa voidaan ottaa huomioon myös laatuasioita. Jätteenkuljetussopimuksissa-kin voidaan seurata kuljetustoiminnan laatua ja se voi vaikuttaa esimerkiksi tuleviin sopimuksiin, optiokausiin tai mahdollisiin bonuksiin. Sekajätteen määrän oletetaan jonkin verran vähenevän erilliskeräysten ja lajittelun lisääntyessä.
- Jätelain uudistus astui voimaan 19.7.2021. Uuden jätelain mukaan kunnan on järjestettävä mm. asuin-, hallinto- ja palvelukiinteistöjen jätehuolto, poikkeus tästä on 37 §.

Pykälän mukaan voidaan jatkaa kiinteistön haltijan järjestämää jätehuoltoa sekajätteen sekä sako- ja umpikaivojätteen osalta, mikäli tietyt edellytykset täyttyvät. Eli

”1) 35§ 2. momentti: Kiinteistöittäisessä jätteenkuljetuksessa on noudatettava kunnan jätehuoltomääräyksiä. Jäte on toimitettava kunnan määräämään vastaanotto- tai käsittelypaikkaan.

2) jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle;

3) päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Kunnan on kiinteistöittäisten jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellessaan tehtävä markkinakartoitus (36 §). ” Selvitysten mukaan (mm. KESTO-hanke 2021, LCA Consulting Oy) nämä 37§:n ehdot eivät ole täysin toteutuneet alueella.

- Työssä laaditaan puolueeton yritysvaikutusten arviointi, jossa selvitetään paikallisten jätteenkuljetusyritysten toimintaedellytykset jätteenkuljetusjärjestelmän mahdollisesti muuttuessa. Osana yritysvaikutusten arviointia laaditaan ja toteutetaan yritys-kysely sekä analysoidaan ja raportoidaan kyselyn tulokset. Kyselyn tavoitteena on kerätä jätteenkuljetusyritysten näkemyksiä mahdollisen jätteenkuljetusjärjestelmän muutoksen vaikutuksista yritysten toimintaan. Kysely suunnataan Ylä-Savon alueen jätteenkuljetus-yrityksille. Ylä-Savon jätehuoltolautakunta saa kyselyn tulokset kokonaisuudessaan käyttöönsä.
- Yritysvaikutusten arviointia laadittaessa on tehty yhteistyötä alueen yrittäjähdistysten ja Iisalmen kaupungin elinkeinojohtajan kanssa.
- Kyselyn yrittäjäkohtaiset vastaukset tulevat vain Ylä-Savon jätehuoltolautakunnan tietoon, eivätkä ole julkisia. Mikäli silti yrittäjä haluaa pitää joitakin asioita liikesalaisuuksina, se voi ilmaista ne salaisiksi. Kyselyyn on mahdollista vastata myös anonyymisti, mutta mieluiten avoimesti. Mikäli tehdään julkinen yhteenvetoraportti, niin siitä ei näe salaisia tietoja. Osa tiedoista on kuitenkin julkisesti eri rekisterien kautta saatavissa joka tapauksessa.
- Kysely lähetetään yrityksille pe 11.11.2022 sähköpostilla ja annetaan viikko vastausaikaa sähköpostitse 18.11. asti. Yrityksille soimitaan viimeistään ma 21.11. ja kysytään mahdollisia täydennyksiä. Yhteenveto tehdään 22.-23.11.2022. Raportin tulokset käsitellään Ylä-Savon jätehuoltolautakunnassa.
- Kyselyn toteuttaa diplomi-insinööri * * Ympäristökonsultointi EcoChange Oy:stä Vantaalta. Yhteystiedot: * * www.ecochange.fi.

Kysymykset (merkitkää vastauksen perään ”salainen”, jos jokin vastaus on liikesalaisuus)

1. Yrityksen nimi? Vastaaaja, yhteystiedot?
2. Henkilöstön määrä valtakunnallisesti ja paikallisesti?
3. Liikevaihto ja voitto/tappio vuonna 2021 valtakunnallisesti ja paikallisesti?
4. Jätehuoltoon liittyvä kalusto, sen ikä ja määrä?
5. Onko kalustossa huomioitu päästöluokkia ja muita ympäristöasioita, esimerkiksi fossiilittomia polttoaineita? Olisiko ympäristöasioita tai muita kalustovaatimuksia mahdollista huomioida tulevissa kilpailutuksissa? Onko teillä suunnitelmia uudistaa kalustoanne?
6. Jos voittaisitte tai häviäisitte kilpailutuksessa, voisitteko ostaa tai myydä tarvittaessa kalustoa muilta/muille jätehuoltoyrityksiltä/lle?
7. Onko teillä omia jätteen vastaanottopaikkoja, missä ja mitä?
8. Miten asiakkaanne jakautuvat; asukkaat, kuntien kiinteistöt ja yritykset/muut organisaatiot (kuinka paljon mitäänkin lukumäärinä, jätetonneina, liikevaihtona, alueena ja prosentteina)?
9. Mitä kaikkea toimintaa teillä on Ylä-Savossa?

10. Kuinka suuri osa toimintanne liikevaihdosta on kilpailutettavien sekajätteiden liikevaihto prosentteina (eli asuin- ja kunnan kiinteistöjen jätehuollon osuus kaikesta toiminnastanne paikallisesti)?
11. Mikäli siirrytään kunnan kilpailuttamaan sekajätteiden kuljetukseen, niin aiotteko osallistua tulevaan kilpailutukseen siitä omassa kunnassanne ja muissa Ylä-Savon kunnissa?
12. Mitä teette, jos sekajätteiden kuljetukset asukkailta ja kunnan kiinteistöistä loppuvat yritykseltänne tai niitä tulee lisää mahdollisen kilpailutuksen myötä? Voisitteko tehdä esimerkiksi yhteistyötä muiden alan yritysten kanssa, fuusioitua, tehdä kuljetuksia muilta seuduilta tai jotain muuta, mitä? Olisitteko valmis kehittämään ja tehostamaan toimintaanne?
13. Onko teillä jotain kilpailuetua (mikä?), jota voisitte hyödyntää mahdollisessa kilpailutuksessa? Toivoisitteko jotain laatukriteeriä kilpailutukseen, mitä? Tai onko teillä jotain muuta toivetta mahdolliseen kilpailukseen liittyen?
14. Näkemyksenne kuljetusjärjestelmän mahdollisen muutoksen vaikutuksista alueelliseen jätehuollon toimivuuteen ja kehittämiseen?
15. Muita kommentteja asiaan liittyen?

11.5 Oletteko osallistuneet kunnallisen jäteyhtiön järjestämään kilpailutukseen jossain vaiheessa?

    Jos kyllä, millaiseksi koitte kilpailutuksen ja mitä parannettavaa siinä olisi?

    Jos ei, niin miksi ette osallistunut?

15.5. Näettekö mahdollisessa kilpailutuksessa jotain hyviä tai huonoja puolia?

LIITE 3 PÄÄTÖKSENTEON YRITYSVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Yritysvaikutusten arviointi koskee tässä tapauksessa harvoja yrityksiä (7 kpl), mutta sillä voi olla merkittäviä vaikutuksia niihin. Kyseessä on kunnan **päätöstason yritysvaikutusten arviointi**, koska se koskee hankintoja, tässä tapauksessa jätehuollon mahdollista kilpailuttamista. Arviointiin otettiin ulkopuolinen arvioija, joka tuntee jätehuollon toimialaa.

Suomen Yrittäjät järjestön Yrittäjävaikutusten arvioinnin käsikirjan mukaan päätösten yritysvaikutusten tasot jaetaan suoriin ja välillisiin. Suorat vaikutukset on yleensä helppo huomata, kun taas välilliset saattavat jäädä huomaamatta. Kielteiset vaikutukset yrityksiin tulisi päätöksenteossa minimoida mahdollisimman pieniksi. Tavoitteena tulisi Yrittäjien mukaan olla, että päätöksiä, joilla on negatiivisia yritysvaikutuksia, ei kunnassa tehtäisi lainkaan. Seuraavassa on selostettu Yrittäjien oppaan mukaisia erilaisia vaikutuksia.

Suora tai välillinen positiivinen vaikutus

Merkittävä suora vaikutus

- Vaikuttaa suoraan yhteen yritykseen/useampiin yrityksiin.
- Vaikuttaa suoraan yritysten toimintaedellytyksiin/toimintaympäristöön.
- Vaikutuksista seuraa julkisuutta, jossa keskiössä ko. yritys/yritykset.
- Vaikuttaa uusien työpaikkojen syntymiseen tai entisten säilymiseen.
- Yritysaluekaavoilla on automaattisesti tällainen vaikutus.

Merkittävä välillinen vaikutus

- Vaikuttaa yritysten toimintaedellytyksiin/toimintaympäristöön epäsuorasti.
- Yritykset voidaan määritellä vain yleisesti tai yritysjoukkona.
- Vaikutuksista seuraa julkisuutta, jossa keskiössä kaupungin yrittäjyysystävällinen ilmapiiri tai yleinen imago ja vetovoima.
- Kehittämishankkeet ovat pääsääntöisesti tällaisia.

Vähäinen suora tai välillinen vaikutus

- Merkittävän vaikutuksen ehdot eivät täyty, mutta vaikutusta on.
- Vaikutus on väliaikainen, tai vaikutus tulee esiin vasta pitkällä aikavälillä.
- Kyseessä on rutiinipäätös.

Kielteiset vaikutukset

Yksittäinen kielteinen vaikutus (esim. tie- tai tonttijärjestelyjen muutos) kohdistuu yhteen tai enintään muutamaa yritykseen. Kielteiset vaikutukset ja haitat yksittäiseen yritykseen pitäisi Yrittäjien mukaan poistaa tai ainakin minimoida.

Yleisen kielteisen vaikutuksen (esim. palvelutason heikennys) aiheuttava päätös on perusteltava huolellisesti ja tiedotettava avoimesti. Pääsääntöisesti tällaisia päätöksiä ei pitäisi tehdä lainkaan.

PÄÄTÖKSENTEON YRITYSVAIKUTUSTEN ARVIOINTI (Varpaisjärven kunnan mallista)

Merkittävällä osalla kunnan päätöksistä on yritysvaikutuksia. Yritysvaikutusten arvioinnilla pyritään ennakoimaan päätösten vaikutuksia. Olennaisia kysymyksiä ovat:

- Vaikuttaako tekeillä oleva päätös yrityksiin tai yritystoiminnan mahdollisuuksiin?
- Myönteinen/kielteinen vaikutus?
- Suora/epäsuora vaikutus?
- Kuinka suuri taloudellinen tai toiminnallinen vaikutus on?
- Kuinka moneen yritykseen vaikutus kohdistuu?

Yritysvaikutusten arvioinnilla saavutetaan ainakin seuraavia hyötyjä:

- päätöksenteon läpinäkyvyys lisääntyy
- markkinoiden toimivuus paranee
- päätösten tasapuolisuus yritysten kesken varmistuu
- palvelujen tuottamisvaihtoehdot tulevat harkintaan
- valitusprosessit vähenevät
- päätöspäätökset monipuolistuvat
- kunnan vetovoimatekijät tulevat harkituiksi

Yritysvaikutusten arvioinnille kunnassa voidaan asettaa seuraavat tavoitteet:

1. Minimoidaan kielteisiä yritysvaikutuksia.
2. Maksimoidaan myönteisten vaikutusten hyödyt.
3. Saadaan aikaan yritysten kannalta johdonmukaista, pitkäjänteistä ja läpinäkyvää päätöksentekoa.

Päätöksenteon yritysvaikutukset tulee tunnistaa läpäisyperiaatteella. Keskeisten viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden tulee tunnistaa mahdolliset yritysvaikutukset sekä hahmottaa, onko mahdollinen yritysvaikutus merkittävä vai vähäinen, kenen siitä tulisi tietää, ja miten vaikutus huomioidaan päätöksenteossa. Sisäisen tiedonkulun saumattomuus on tässä tärkeä.

Kuntaa tulee tarkastella yritysvaikutusten kannalta neljässä eri roolissa:

1. Kunta infrastruktuurin tuottajana: toimintaedellytykset, reagointi ja ennakointi
2. Kunta kumppanina: elinkeinopolitiikka ja hanketyö
3. Kunta asiakkaana: kunnan hankinnat
4. Kunta kotina: asuminen, kotipaikka, kokemus yrittäjyystävällisyydestä

Päätökset voidaan jakaa ”nelikentäksi” seuraavilla kriteereillä:

- merkittävä yritysvaikutus / vähäinen yritysvaikutus
- suora yritysvaikutus / sivuvaikutus

Näiden perusteella voidaan ottaa käyttöön seuraava peruslinjaus ja ohjeistus:

1. Mikäli päätöksellä on merkittävä, suora yritysvaikutus, tulee toimielimen esityslistan tai viranhaltijapäätöksen esittelytekstissä selkeästi kuvata päätöksen vaikutukset yritystoimintaan, sekä miten arviointi on suoritettu
2. Mikäli päätöksellä on merkittävä sivuvaikutus yritystoimintaan, asia tulee ottaa huomioon valmistelussa. valmistelija tuo päätösehdotusta esitellessään esiin tärkeät sivuvaikutukset.
3. Mikäli päätöksellä on suora vähäinen yritysvaikutus, se huomioidaan valmistelussa mahdollisuuksien mukaan osana normaalia toimintaa. Erityistä huomiota tulee kuitenkin kiinnittää päätökseen mahdollisesti liittyviin välittömiin kielteisiin vaikutuksiin.
4. Mikäli päätöksellä on vain vähäinen sivuvaikutus yritystoimintaan, tuodaan esiin myönteisiä yritysvaikutuksia mahdollisuuksien mukaan.

Yrittäjien sivuilla on muidenkin kuntien yritysvaikutusten arviointilomakkeita:

<https://www.yrittajat.fi/yrittajajarjesto/nain-vaikutamme/kunnat-ja-yrittajyys/kuntapaattaja-tutustu-palveluihin/#yritysvaikutusten-arviointi>

Yritysvaikutusten arviointi liikennevalomallilla (Yrittäjien oppaasta, täydennetty lisälmen yrittäjien ja Varpaisjärven kunnan kysymyksillä)

Vaikutukset, jos siirytään kunnan kilpailuttamaan jätehuoltoon asukkaiden sekajätteiden osalta

Myönteinen vaikutus	Pos	Neutral	Neg	Kielteinen vaikutus
1. Edistää yritystoiminnan edellytyksiä paikkakunnalla		X		Kaventaa yritystoiminnan edellytyksiä paikkakunnalla
2. Edistää elinkeinorakenteen monipuolistumista		X		Kaventaa elinkeinorakenteen monipuolistumista
3. Lisää yritysten liiketoimintamahdollisuuksia		X		Vähentää liiketoimintamahdollisuuksia
4. Helpottaa yritysten työvoiman saantia		X		Vaikeuttaa yritysten työvoiman saantia
5. Vaikuttaako päätös positiivisesti työpaikkojen muodostumiseen?		X		Vaikuttaa negatiivisesti tai ei lisää työpaikkojen määrää alueella
6. Vaikuttaa positiivisesti yritysilmapiiriin			X	Vaikuttaa negatiivisesti yritysilmapiiriin
7. Helpottaa yritysten logistiikkaa			X	Vaikeuttaa yritysten logistiikkaa
8. Lisää kunnan vetovoimatekijöitä	X			Vähentää kunnan vetovoimatekijöitä
9. Lisää yritysten välistä kilpailua	X			Vähentää yritysten välistä kilpailua
10. Kohtelee yrityksiä tasapuolisesti	X			Kohtelee yrityksiä eriarvoisesti
11. Luo edellytyksiä yritysten verkostoitumiselle		X		Vähentää yritysten verkostoitumisen mahdollisuuksia
12. Edistää strategisten linjausten toteutumista	X			Heikentää strategisten linjausten toteutumista
13. Vaikuttaa positiivisesti aluetalouteen		X		Ei vaikutusta aluetalouteen
14. Mahdollistaa yritysten pitkäjänteisen kehittämisen	X			Ei mahdollista yritysten pitkäjänteistä kehittämistä
15. Mahdollistaa paikallisten yritysten osallistumisen tarjouskilpailuun	X			Ei mahdollista paikallisten yritysten osallistumista tarjouskilpailuun
16. On tehty kustannusvertailua kunnan järjestämän toiminnan ja yksityisen palvelutarjonnan välillä		X		Ei ole tehty kustannusvertailua kunnan järjestämän toiminnan ja yksityisen palvelutarjonnan välillä
17. Säästää yritysten kertaluonteisia kuluja tai investointeja		X		Aiheuttaa yrityksille kertaluonteisia kuluja tai investointeja
18. Vähentää yritysten juoksevia kuluja		X		Lisää yritysten juoksevia kuluja
19. Vähentää yritysten hallinnollista työtä		X		Lisää yritysten hallinnollista työtä
20. Asiakaspalvelun laatu paranee		X		Asiakaspalvelun laatu heikkenee
Yht.	6	12	2	

Vaikutusten kuvaus ja arvio suuruusluokasta:

1. Kilpailutus voi edistää joidenkin yritysten edellytyksiä yritystoimintaan paikkakunnalla ja kaventaa toisten, sen mukaan mitkä yritykset kilpailutuksessa voittaisivat ja mitkä häviäisivät. Vaikutus on siinä mielessä neutraali, normaalia kilpailutoimintaa, jos kilpailutus on järjestetty hyvin. Kilpailutus tulee jakaa riittävän pieniin alueisiin, että useammalla ja myös pienemmillä yrityksillä on mahdollisuus saada urakoita. Urakat eivät saisi olla myöskään liian pieniä. Yleisenä mitoitusperiaatteena on esimerkiksi yhden jäteauton kokoisia urakoita. Kilpailutuksen häviävälle yritykselle vaikutus voi olla merkittävä ja kielteinen. Voittavalle taas merkittävä ja positiivinen. Asukkaiden sekajättekuljetukset voivat olla noin puolet tai enemmän yritysten liikevaihdosta nykyään. Kaikilla osallistuvilla yrityksillä voi olla mahdollisuus voittaa.
2. Kilpailutus ei edistä tai kavenna elinkeinorakenteen monipuolistumista. Jätehuoltoyrityttäjäjyydelle on edelleen sijansa ja yrityksillä on mahdollisuus tehdä myös muunlaisia palveluita tai myydä tuotteita, kuten osa yrityksistä tekeekin. Vaikutus on siksi arvioitu neutraaliksi.
3. Kuten kohta 1, kilpailutus voi lisätä joidenkin yritysten liiketoimintamahdollisuuksia ja kaventaa toisten, riippuen siitä, miten yritykset pärjäisivät kilpailutuksessa. Vaikutus on siksi arvioitu neutraaliksi. Toisille yrityksille mahdollisesti merkittävä negatiivinen ja toisille merkittävä positiivinen vaikutus, tai vaikka kaikille positiivinen.
4. Kilpailutus ei helpota tai vaikeuta yritysten työvoiman saantia. Mikäli joku yritys häviäisi kilpailutuksessa, olisi työntekijöiden kenties mahdollista siirtyä voittavalle yritykselle ja yritysten olisi mahdollista tehdä myös yhteistyötä. Vaikutus on arvioitu neutraaliksi.
5. Sekajätteen kilpailutus ei vaikuta positiivisesti tai negatiivisesti työpaikkojen muodostumiseen, koska lähes samat sekajätteet kuljetetaan jatkossakin, vain yritykset voivat muuttua. Sekajätteen määrän arvioidaan jonkun verran vähenevän tulevaisuudessa, koska kierrätysmahdollisuudet paranevat jätelainsäädännön kiristymisen myötä ja yhä suuremman määrän odotetaan päätyvän kierrätykseen sekajätteen sijaan, mutta niin kävisi kilpailutuksesta riippumatta. Vaikutus on arvioitu neutraaliksi.
6. Kilpailutus voi vaikuttaa negatiivisesti yritysilmaperiin paikallisissa jätehuoltoyrityksissä, kun yritykset eivät itse haluaisi sitä ja se tarkoittaisi muutoksia. Muihin yrityksiin sillä tuskin olisi vaikutusta. Vaikutus arvioidaan negatiiviseksi, mutta vähäiseksi. Markkinavuoropuhelu kunnan kanssa ennen kilpailutusta voisi auttaa tässä. Yritykset saattavat toki nostaa asian julkisuuteen, mutta asiaa olisi hyvä käsitellä sitten monesta eri näkökulmasta.
7. Kilpailutus voi vaikeuttaa yritysten logistiikkaa, jos kauempana toimiva yritys voittaisi eri suunnalla olevan alueen sekajätteiden kuljetukset, jolloin kuljetusmatkat kohteelle ja takaisin pitenisivät. Mikäli alueet säilyisivät lähes samoina, niin näitä vaikutuksia ei olisi. Tämä arvioidaan vähäiseksi negatiiviseksi vaikutukseksi. Mikäli jäteautojen varikko olisi keskeisellä paikalla, esimerkiksi lisälnessä tai lähellä kuljetusalueita, niin vaikutus olisi pienempi ja koskisi lähinnä henkilöautoliikennettä.
8. Kilpailutus voisi hieman lisätä kunnan vetovoimatekijöitä, jos jätemaksut saataisiin kohtuullisemmaksi joillekin asukkaille, tosin tarkkoja hintatietoja ei ole tiedossa. On toki mahdollista, että joillekin asukkaille maksut myös hieman kasvaisivat. Asukkaille olisi myös

helpompaa, kun kunta kilpailuttaisi jätehuollon, eikä heidän tarvitsisi. Tällä hetkellä kaikilla alueilla ei ole todellista kilpailua, vaan valittavissa voi olla vain yksi yritys. Vaikutus on arvioitu lievästi positiiviseksi.

9. Kilpailutus lisää yritysten välistä kilpailua ja se on siksi katsottu hieman positiiviseksi vaikutukseksi. Yritykset itse voivat kokea sen toisin, kun heidän markkina-asemansa voisi muuttua.

10. Kilpailutus kohtelee yrityksiä tasapuolisesti, koska kaikilla yrityksillä on samat kriteerit kilpailutuksessa. Toki kilpailutuskriteerejä tulee vielä miettiä, onko paikallisuutta jotenkin mahdollista tukea, esimerkiksi laittamalla kriteeriksi vähäiset hiilidioksidipäästöt (lyhyemmät matkat, kalusto) tai onko paikallistuntemusta mahdollista laittaa kriteeriksi. Joillakin yrityksillä on vähäpäästöisempiä autoja jo nyt, mutta lopuillakin on mahdollisuus esimerkiksi liisata niitä, jos ei ole mahdollista ostaa. Vaikutus on arvioitu positiiviseksi.

11. Kilpailutus ei välttämättä luo edellytyksiä tai vähennä yritysten verkostoitumismahdollisuuksia. Sen sijaan, jos järjestetään markkinavuoropuhelua ennen kilpailutusta, sekä yhteinen vaikutusarvioinnin purkutilaisuus ja muutakin vuorovaikutusta, niin ne lisäävät verkostoitumismahdollisuuksia. Vaikutus on arvioitu neutraaliksi.

12. Kilpailutuksen arvioidaan edistävän strategisten linjausten toteutumista, koska kunta ottaa siinä jätehuollon asukkaiden ja kunnan palveluiden osalta kokonaisvaltaisesti haltuunsa, kuten jätelain tavoitteena on ollut, eikä jatketa ikään kuin villiin ja vapaaseen malliin, jossa seuranta ja hinnoittelu ei ole niin valvottua. Vaikutus arvioidaan positiiviseksi.

13. Arvioidaan, että kilpailutus ei vaikuta positiivisesti tai negatiivisesti aluetalouteen. Etukäteen ei tiedä, mitkä yritykset sen voittaisivat, olisivatko ne paikallisia vai valtakunnallisia. Yritysverotus on valtakunnallista, mutta palkansaajien tuloista osa menee kunnallisverotukseen. Vaikka alueelle tulisi uusi valtakunnallinen yritys, tulisi heidän tehdä toiminnasta todennäköisesti paikallista, koska kovin kaukaa ei kannattaisi ajaa. Kunnallisverotulot riippuisivat siis siitä, missä työntekijät asuvat, mutta siihen ei voi vaikuttaa, todennäköisesti lähellä seutua kuitenkin. Olisi yritys mikä tahansa, niin sillä olisi mahdollisuus käyttää paikallisia palveluita. Jos kilpailutusta ei järjestettäisi, tilanne olisi suunnilleen sama. Vaikutus arvioidaan neutraaliksi.

14. Arvioidaan, että kilpailutus mahdollistaa yritysten pitkäjänteisen kehittämisen, koska urakat ovat yleensä esimerkiksi 5 vuotta pitkiä ja voittaneet yritykset voivat sen perusteella suunnitella toimintaansa, kuten jäteautojen hankintaa ja työvoiman määrää. Vastaavasti hävinneet voivat suunnitella jotain muuta. Jos kilpailutusta ei olisi, voisivat yritykset silti kehittää toimintaansa, mutta ei olisi varmuutta asiakkaista, pysyisivätkö he ja kuinka kauan, vai vaihtaisivatko palveluntarjoajaa tai tulisiko kilpailutus myöhemmin. Toisaalta kilpailutuksen aikana ei ehkä kannata kehittää kalustoa välttämättä. Vaikutus arvioidaan positiiviseksi.

15. Arvioidaan, että kilpailutus mahdollistaa paikallisten yritysten osallistumisen tarjouskilpailuun ja todennäköisesti pärjäämisen siinä, koska he tuntevat alueen ja asiakkaansa. Vaikutus arvioidaan positiiviseksi.

16. Onko tehty kustannusvertailua kunnan järjestämän toiminnan ja yksityisen palvelutarjonnan välillä? Jonkinlaista vertailua on tehty, mutta tarkkoja kuljetushintoja ei ole ollut kuljetusyrittäjiltä saatavilla, joten kunnollista vertailua on vaikea tehdä. Useimmiten jättehinnat ovat laskeneet

asukkaille kilpailutuksen myötä. Se voi tarkoittaa myös vähentyneitä tuloja yrittäjille. Joskus hinnat ovat voineet myös hieman nousta, mutta se on harvinaisempaa. Vaikutus arvioidaan neutraaliksi, koska kunnollista kattavaa tietoa ei tästä tapauksesta ole.

17. Arvioidaan, että kilpailutus voi säästää siinä mielessä yritysten kertaluonteisia kuluja tai investointeja, että vain voittaneiden tarvitsee kenties sijoittaa uuteen kalustoon tarvittaessa, jos sitä edellytetään päästöjen vähentämiseksi. Häviäjien ei välttämättä tarvitse. Uusi jäteauto maksaa noin 200 000 € ja sen kuoletus voi viedä 6 vuotta ja autot ja polttoaineet kehittyvät koko ajan vähäpäästöisemmiksi. Toisaalta, yritykset ovat jo hankkineet esimerkiksi 2-lokeroautoja ja niille ei olisi välttämättä käyttöä, jollei kilpailutuksia mietittäisi vielä tarkemmin, myös biojätteiden osalta. Tai kannattaisiko niitä autoja myydä muualle? Vaikutus arvioidaan neutraaliksi.

18. Kilpailutuksen ei pitäisi lisätä tai vähentää juoksevia kuluja, paitsi tietenkin kilpailutuksessa saavutettujen tai hävittyjen kuljetusten kulujen verran, joista tulisi myös korvaus tai ei menisi kuluja. Esimerkiksi jos joku asiakas ei maksaisi laskujaan, ei se enää olisi yrittäjän murhe ja lisäkulu, vaan kunnan. Vaikutus arvioidaan neutraaliksi.

19. Arvioidaan, että kilpailutus ei juuri vähennä tai lisää yritysten hallinnollista työtä. Ne ovat joutuneet kirjaamaan reklamaatiot ja pyynnöt nykyjärjestelmässään, tosin kilpailutuksessa ehkä vielä tarkemmin. Heidän ei tarvitsisi tehdä enää esimerkiksi tarjouksia tai sopimuksia asukkaiden kanssa tai vastata näiden kysymyksiin. Arvioidaan vaikutus neutraaliksi.

20. Jätehuoltoyritysten mukaan asiakaspalvelun laatu heikkenee, jos siirrytään kunnan järjestämään jätehuoltoon, kun asiakkaat ottaisivatkin yhteyttä kunnan jätehuollon asiakaspalveluun, eivätkä suoraan heihin. Toisaalta se voisi olla asiakkaille helpompaa jatkossa, kun kaikki biojätteet ja pakkausjätteetkin siirtyvät kunnan hoidettaviksi, niin kaiken asiakaspalvelun saisi lopulta samasta paikasta. Arvioidaan vaikutus neutraaliksi.

Onko olemassa todellisia vaihtoehtoja, joilla negatiivisia vaikutuksia voidaan pienentää?

Ei

Kyllä, millaisia? Markkinavuoropuhelu ennen kilpailutusta, jolloin kenties mahdollisimman moni voisi menestyä kilpailussa. Varikot tarvittaessa keskeisille paikoille.

Ovatko päätöksen vaikutukset yrityksiin

Suoria

Epäsuoria

Arvioi yritysvaikutusten merkittävyyttä kokonaisuutena

	Erittäin vähäiset	Vähäiset	Merkittävät	Erittäin merkittävät
Positiiviset vaikutukset	☐	☐	☒	☐
Negatiiviset vaikutukset	☐	☒	☐	☐

Loppuyhteenveto liitettäväksi esittelytekstiin:

Kilpailutuksella on arvioitu olevan 6 positiivista, 12 neutraalia ja 2 negatiivista vaikutusta. Negatiiviset vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, tosin jätehuoltoyritykset voivat kokea nämä toisin. Arvioinnissa on pyritty näkemään erilaisia näkökohtia, yritysten kantoja sekä asukkaiden ja muita näkökulmia. Joillakin asioilla on mahdollisesti sekä merkittävä negatiivinen, että merkittävä positiivinen vaikutus samaan aikaan eri yrityksille, kuten kilpailutuksen mahdolliselle voittajalle ja häviäjälle. Mahdollisessa kilpailutuksessa olisi hyvä pyrkiä siihen, että mahdollisimman moni jäteyrittäjä voisi jatkaa toimintaansa seudulla, eli että kilpailutettavat alueet olisivat yhden kunnan tai yhden jäteauton mitoituksen kokoisia ja esimerkiksi Iisalmi olisi jaettu useampaan alueeseen. Myös muita kilpailutuskriteerejä kuin hintaa on syytä miettiä tarkkaan, kuten vähäpäästöisyyttä. Markkinavuoropuhelua tulisi käydä ennen kilpailutusta yritysten kanssa, ja siinäkin vielä pohtia kilpailutusta, mikä olisi järkevintä ja ottaa yritysten näkemykset huomioon. Vaikka kilpailutukseen ei päädyttäisi, olisi vuoropuhelua hyvä lisätä kunnan ja jätehuoltoyritysten välillä.

Arvioi moneenko yritykseen ja työpaikkaan päätöksen vaikutus kohdistuu? (Heinolan mallista)

Enintään: 7 yritykseen

Enintään: noin 40 työpaikkaan

Millä aikavälillä vaikutus kohdistuu yrityksiin?

- Noin 2026 eteenpäin, mikäli kilpailutus järjestetään siitä alkaen. Aiemmillä kilpailutuksilla (pakkausjätteet, biojäte) on myös vaikutusta yritysten toimintaan.